

Kulcsár Péter:
Iboly

Évtizedek óta itt vagyok a hajléktalanszállón. Egyelőre még nem mint lakó, vagyis nincstelen. De bármikor az lehetek, ha megszűnik a mellékállásom. Szociális munkásként dolgozom. Hagyjuk, inkább örülünk a jelennek.

Hosszú idő után végre eseménytelen reggelre ébredhetek, bár még csak a hajnal hasad. Reménykedjük, hogy nem kapunk telefont ficsúrok által megvert hajléktalanokról, aki kinézete alapján cigány, szaga alapján hajlék nélküli, és öreg. A cigány lop, a bűdös fertőz, az öreggel csak a baj van. Így három az egyben. Cukor nélkül, körön kívüliek. Régóta tapasztaljuk, de kevesen teszünk értük, pedig jobb lehetne. Mindenkinek. Mindegy. Minden. Nemsokára a lakók felébrednek, köztük Iboly is.

Őt mi, dolgozók is a szívünkbe zártuk, még a lakóknak sincs a begyében. Pedig cigánynak született, nőnek, ötven múlt, de hetvennek néz ki. Víziszonya van, a férfiakra sem jár kedvébe, soha nem lop, így bevételt sem jelent senkinek. A személyzetnek sem spiclikedik, mégis szeretjük. Vidám cigány dalokat énekel. Tucatnyit tud, még az öngyilkosjelöltnek is megjön tőle az életkedve, ha dalra fakad. Egy hibája van: iszik. Ritkán, de akkor mint a gödény, és görényként bűzlik. Általában a segély kézhezvétele után urizál. A kocsmában vedel és énekel mindenkinek. Táncol is, néha az asztalon. Olyankor nem mindenki állhatja. Legtöbbször megússza, néha megverik, de túléli, mint rokonai a cigányholokausztot.

Pár nappal később megint én voltam az ügyeletes. Csörgött a telefon. Felvettem, percekig hallgattam a hangot a vonal túlsó végén. Nem akartam hinni a fülemnek. Ibolyt megkínózták, megbecstelenítették. Benne hagyták a baseballütőt. Nem élte túl.

Végighallgattam, bontottam a vonalat. A kezemből kicsúszott a telefon. Haragudtam a készülékre – bosszúból földhöz vágtam. Haragudtam az asztalra, mert kopott volt – szétvertem. A szekrényre, mert nyikorgott az ajtaja – letéptem. Az ablakra, mert nem szigetelt rendesen – betörtem. Az emberekre – de mivel az irodában nem volt senki, nem tettem kárt emberben. Akkor bántam, most már örülök. Nem süllyedtem a gyilkosok szintjére.

Nagy port nem vert fel az eset. A sajtó csupán pár mondatot írt Iboly haláláról. Benne volt a cigány, a megbotránkoztatás és az alkohol. Semmi több.

Én az iroda átrendezése miatt táppénzre mentem. A főnökeim rendesek voltak, nem büntettek meg, tudták a kiváltó okot. Igazságtalanság, hátrányos helyzetű csoportok megkülönböztetése. Ezt láttam nap mint nap. Ráadásul a világot megrengető, elpusztítani akaró, senkit sem kímélő koronavírus fenyegeti az embereket. Káromkodtam, az igazságtalanságról papoltam.

Rengeteget gondolkodtam – volt rá időm. Jót tett a kényszerszabadság, ami alatt – nemcsak Iboly halála miatt – minden megváltozott bennem.

Évtizedekkel ezelőtt esküt tettem arra, hogy segíték a társadalom többsége által megkülönböztetett hátrányos helyzetű embereken, függetlenül nemi, faji és bármilyen egyéb hovatartozásuktól. Nyomon követtem a híreket, bújtam a szakirodalmat, kutattam, milyen hatással lehet egy számunkra ismeretlen helyzet a hátrányos helyzetű csoportokra. Mintha kicseréltek volna. Újra munkába álltam, húsz évvel ezelőtti lelkesedéssel dolgoztam, nem csak a fizetésért jártam be a munkahelyemre, a mellékállásomat magam mögött hagytam, csak a munkámra koncentráltam.

Időközben mi, a szálló dolgozói baráti társasággá alakultunk. Ki akartunk dolgozni egy stratégiát, amit már évekkal ezelőtt kellett volna. De tudjuk, a megelőzés soha nem volt az emberek erőssége; csak akkor lépünk, ha baj van.

A vírus előtt is azt tapasztaltuk, hogy a különféle társadalmi csoportokkal, hátrányos helyzetű emberekkel szembeni előítélet nagy mértékű. Attól tartottunk, hogy a megkülönböztetés mértéke és erőssége növekedni fog, és a hajléktalanok is bűnbakokká válhatnak. A koncepciónk alapja az volt, hogy az emberek megismerjék a hajléktalanokat, és ne gondolják róluk, hogy mindegyikük alkoholista, bűnöző, de ha így is van, segíteni kell őket a helyes út megtalálásában. A járvány ideje alatti korlátozások bevezetése nehezítette a helyzetünket, hiszen nem volt lehetőségünk fórumok szervezésére, ahol a szakma és a hajléktalanok beszéltek volna a lakossággal. Gondolkoztunk egy kiadvány összeállításán, de erre nem volt kapacitásunk. Ötletek tömkelege hevert az íróasztalon, de egyik sem tűnt kivitelezhetőnek. Teljesen kimerültünk, már majdnem feladtuk, amikor csöngették.

Iboly volt az, de rá se lehetett ismerni. Ápolt volt, az illata elbűvölő, a határozottsága meglepő. Beszélni akart velem. A látványtól dadogni kezdtem, hiszen már eltemettük, és nem hittem a feltámadásban. Bekísértem az irodába, ahol egyenként bemutatkozott a munkatársaimnak. A hölgy látta az arcunkon a rémületet, és annyit mondott, hogy ő nem Iboly, hanem az ikertestvére, majd beszélni kezdett.

– Elnézést kérek, amiért váratlanul jöttem, de úgy éreztem, találkoznom kell azokkal az emberekkel, akik befogadták a testvérem. Látom, megdöbbenve néznek rám, ebből gondolom, hogy keveset tudnak Iboly családi életéről. A kályhától kezdem. Kétéves korunkig egy csecsemőotthonban nevelkedtünk, majd örökbe fogadtak bennünket. Akkor is csodának számított, ha valaki cigány gyereket akart felnevelni. Nekem szerencsém volt, egy református lelkész családja fogadott be, ahol a származás nem volt téma, soha nem éreztem hátrányos társadalmi megkülönböztetést, azaz hogy más lennék. Vér szerinti gyermeküként szerettek, ami akkortájt is csodának számított. Mindenben ugyanolyan bánásmódban részesültem, mint a testvéreim, egyedül voltam örökbefogadott, amit soha nem éreztek velem otthon – de mindenhol máshol igen. Szerencsém volt, mert a származásom miatt lettem maximalista. Leérettségiztem, lediplomáztam. Itthon nem fogadtak be a cigányságom miatt. Apám javaslatára megpályáztam egy külföldi egyetem ösztöniját, és megnyertem. Az egyetemen megismerkedtem a férjemmel. Ő amerikai, és nem a színemet nézte, ez a mi napig nem téma közöttünk. Két gyereket nevelünk boldogan.

Kérdezhetik, mi történt Ibollyal. Felnőttként tudtam meg, hogy létezik. Kutattam, de sehol nem találtam. Egy kinti újságból értesültem egy Magyarországon élő cigány meggyilkolásáról. Megláttam a fényképét, és mintha tükörbe néztem volna. Akkor szembesültem vele, hogy tényleg volt testvérem. Hosszas kutatómunka eredményeként tudtam meg, hogy a fél életét a szállón élte le, és én nem segítettem neki. A Covid észhez térített, és most próbálok segíteni az országon, a cigányokon. Lehet, hogy naivnak gondolnak, de meggyőződésem, hogy a vírus sok ember gondolkodásmódját meg fogja változtatni. Először azokét, akiknek a családjában tragédiát okozott. Talán szembesülnek vele, hogy a vírus senki származását nem nézi, nem diszkriminál, szinte mindenkire veszélyt jelent, akár halálosat is. Nem tesz különbséget férfiak, nők, zsidók, cigányok között. Amikor az ember beteg, valahogy a származása lényegtelen lesz. A többség a felépülésben reménykedik, küzd a halál ellen. Akkor már nem számít, kivel van egy kórteremben. A férjemmel azt gondoltuk, szeretnénk Önökkel együttműködve létrehozni kórházat a koronavírusos hajléktalan betegeknek. Természetesen mi finanszírozzuk, a működésébe nem szólnánk bele. Egyhez ragaszkodunk a névhez: Iboly mentsvára.

Kezet fogtunk.